

„Stajerc“ izhaja vsaki petek, datiran z dnevom naslednje nedelje.

Naročnina velja za Avstrijo: za celo leto 3 krone, za pol in četrt leta razmerno; za Ogrsko 4 K 50 vln. za celo leto; za Nemčijo stane za celo leto 5 kron, za Ameriko pa 6 kron; za drugo inozemstvo se računi naročnino z ozirom na visokost poštnine. Naročnino je plačati naprej. Posamezne številke se prodajajo po 6 v. Uredništvo in upravnništvo se nahajata v Ptuj, gledališko poslopje št. 3.

Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastonj, ali rokopise se ne vrača. Uredniški zaključek je vsak torek zvečer.

Za oznanila uredništvo ni odgovorno. Cena oznanil (inseratov) je za celo stran K 64, za 1/2 strani K 32, za 1/4 strani K 16, za 1/8 strani K 8, za 1/16 strani K 4, za 1/32 strani K 2, za 1/64 strani K 1. — Pri večkratnem oznanilu se cena primerno zniža.

Štev. 13

V Ptuj v nedeljo dne 26. marca 1911.

XII. letnik.

Današnja številka ima zopet 4 strane priloge in šteje torej skupaj 12 strani ter več slik.

Koroški klerikalni polom pred sodnijo.

Predzadnji četrtek pričel se je pred porotniki v Celovcu veliki proces proti povzročiteljem brezvestnega klerikalnega poloma na Koroškem. Sodnijska razprava daje pravo sliko neverjetnega, zločinskega gospodarstva črnih klerikalcev. Natančno se zdaj vidi vse niti, ki so vezale to farsko gospodarstvo; opazi se vse brezvestne špekulacije, s katerimi so klerikalci hoteli podjarmiti koroško ljudstvo. In kakor prepada zlobnosti in moralne pokvarjenosti stoji politično farsko pred nami. Več milijonov ljudskega denarja se je vrglo v nenasitno žrelo klerikalizma. In dobilo se je zto edino nauk, da se mora vsako ljudstvo izkrevaveti, ki se poda klerikalizmu.

Vlepuoden je ta proces za vso javnost. In zato mu hočemo tudi posvetiti več prostora. Na podlagi sodnijskih zapisov hočemo podati kolikor mogoče natančno poročilo.

V četrtek, 16. t. m. se je torej sodnijska razprava pričela. Tožena sta duhovnik monsignore Paul Kayser in lesni trgovec Nikolaj pl. Palese. Drugi vodja, monsignore Weiss je, kakor znano, v Ameriko pobegnil. Oba obtožena so pripeljali stražniki iz zapora v dvorano. Duhovnik Kayser izgleda precej zanemaren, nosi zdaj civilno obleko in si je pustil dolgo brado rasti.

Obtožnica.

Dolgi obtožnici posnemamo sledeče točke: L. 1910 objavili so razni listi članke, ki so se pečali z gospodarstvom (klerikalne) central-kase. Sodnija je povzročila revizijo, ki je dognala, da je ta „central-kasa“ firmi Kayser & Palese velikanske svote denarja posodila, da se je tudi v inozemstvu špekuliralo itd. Vsed tega se je pričela kazenska preiskava proti duhovnikom Kayser in Weiss ter proti trgovcu Palese.

Duhovnik Kayser je bil do l. 1902 kaplan v Feldkirchnu. Že takrat mu je prišla misel, da uredniči tam sirotišnico (Waisenhaus). Blizu stoječe osebe so mu dale denar in kupil je hišo št. 4 in 5 v Feldkirchnu (Marktplatz) za 20.000 K. Sredstva za ta zavod je dobival vsled prošnji od vseh strani. Ti milodari pobožni oseb so zaošali najprej 3.000 K vsaki mesec, potem 10.000 K in celo 11.000 K na mesec. Kayser je pričel nato sirotišnico povečati. Kupil je v ta namen sosedno hišo za 50.200 K; 32.760 K je kmalu plačal. Od tega časa sem je pozabil na svoj duhovski stan in živel edino temu zavodu.

Začetkom je bila vzgoja in oskrba sirot primerna. Denarja je prihajalo vedno več in Kayser je l. 1905 več posestev v bližini Feldkirchna kupil. Na ta način je hotel za življenje potrebna sredstva sam pridelati in bi imel poleg tega za odrasle sirote primerno delo na polju. Tako je kupil l. 1904 „Moserhubo“ v

Treffenu za 36.000 K, od katerih je pa le 4.101 K plačal. L. 1905 kupil je v Rabendorfu več posestev i. s. od Ign. Nace za 80.000 K. od društva sv. Bonifaca za 30.000 K itd. Ta posestva so mu prinesla veliko dobička. Delale so mu sirote in klošterske sestre zastonj. Pridelki so večidel za sirotišnico zadostovali. Da je posestva moderno uredil, izdal je velike svote denarja. Le na „Marienhofu“ je izdal edino za zidarska in tesarska dela 133.605 K. In denarja je prihajalo iz vseh krajev še vedno več, tako da ga je bilo treba kje naložiti.

Velikanska sreča je šla Kayseru tako v glavo, da se je pričel s špekulacijami pečati, katerih konec je moral biti popolni polom. L. 1906 se je seznanil z Nikolajem Palese, ki je imel firmo za trgovino z lesom s prav malimi denarnimi sredstvi. Kayser je tej firmi najprej kot tihi družbenik s 60.000 K pristopil, za kateri denar je zahteval 5% obrestovanje, svoj ednak del na dobičku in poleg tega 400 K mesečne plače. Ta denar si je Kayser že od „central-kase“ izposodil, katere načelnik je bil monsignore Weiss. Firma je dobila poleg tega od grofa pl. Montjoye 180.000 K posojila. S tem denarjem nakupila je firma celo vrsto posestev v okraju Althofen za 195.000 K.

Grof Montjoye je pravočasno opazil, da gre firma rakovo pot in se je raje nazaj potegnil. Firma je začela trgovino z lesom v največji meri. Pričela je pa tudi v največji meri dolgov delati. Od večjih dolgov naj omenimo le onih 212.000 K, ki jih je posodila grofica O' Donell firmi. Največ denarja pa je posodila firmi klerikalna central-kasa. Monsignore Weiss je postajal vedno bolj vpliven.

Graščak Junzer prodal je firmi svoj rudokop Sonnberg pri Guttaringu za 270.000 K. Vedel je, da je treba velikanskih svot denarja, da bi se ta rudnik izplačal. Denar za nakup je dala „Banka friulana“ v Gorici i. s. 250.000 K proti 7% obresti in 1 1/2% proviziji. Prihodnje leto že si je morala firma pri isti banki zopet 450.000 K izposoditi. In tako je šlo naprej, tako da je bila firma nakrat banki 1 milijon kron dolžna. Za zadnjih 400.000 K je že tudi monsignore Weiss za central-kaso jamčil.

L. 1908 napravili so tudi hotel in pivovarno v Feldkirchnu. Hotel je kostal 371.711 K, pivovarna pa 497.699 K. Tudi so napravili parno žago v Treibachnu za 38.032 K.

Denarja je pričelo primanjkovati in vzbogim sirotam se je pričelo slabo goditi. Sirote so bile lačne, umazane, nevzgojene in nepodučene, v nezdravih luknjah zbraue. Krščanska ljubezen...

Rudokop je v kratkem času 1 1/2 milijonov požrl. Zadržna centrala na Dunaju je dala 200.000 K posojila. Potem je posodila banka Suppan v Celovcu 100.000 K; firma pa ji je zarubila posestva in poleg tega je moral za to posojilo prejšnji škof dr. Kahn jamčiti. Pa tudi ta kredit je bil l. 1909 izčrpan. Zdaj so pričeli osebe iskati, ki naj jamčijo za nova posojila. In jamčili so: društvo sv. Jožefa, opat v Tanzenbergu, bivši knezoškof ter klerikalna central-kasa. Zdaj so se pričele razne

sleparije. S fingiranimi vložnimi knjižicami se je izvrševalo goljufije za stotisoče kron. Z raznimi špekulanti so se te sleparije nadaljevale. Tako so hoteli napraviti neko angleško družbo, za katero bi v akcijah in obligacijah nabrali 13 milijonov kron. To svoto so hoteli tako-le razdeliti: 2.900.000 frankov naj bi dobila kot plačo pomagaca Weiss in Maurich; 5.000.000 sta hotela Kayser in Palese itd. Tudi to ni šlo! Potem je izdal Kayser „Anteil-Scheine“ za svoje sirotišnice; večinoma vbogi ljudje so mu pošiljali svoj denar in dobil je zopet 100.000 K. V tem času pa je bil tudi že denar „central-kase“ porabljen. Zdaj pa je pričel monsignore Weiss slepariti. Ko je Kayser od njega zopet posojilo zahteval, rekel je, da mu denarja ne more dati, pač pa hranilno knjižico za 350.000 K. Ta knjižica seveda je bila sleparska. In z njo so naprej goljufali... Na ta način dobila sta Kayser in Weiss tudi v Zürichu 300.000 frankov itd. Tako je imel Kayser nakrat čez 4 milijone kron dolga in prazne blagajne... 10. septembra 1910 je potem Palese konkurz napovedal. Ta konkurz je doslej dognal, da znašajo pasive čez 5.806.381 K. Seveda je treba še pravo vrednost rudnika izpoznati! Nepokritega dolga pa je več kot 3 milijone kron.

Vzroki poloma ležijo v brezvestnosti in slabem gospodarstvu. Le za obresti se je moralo velikanske svote plačati! Za uradnike se je izdalo vsako leto 100.000 K. Nikdo ni nič razumel itd. itd.

To so glavni podatki obtožnice, katera dolži Paleseja in Kayserja goljufije.

Zaslišanje.

Duhovnik Kayser se je z neverjetno predrznostjo zagovarjal. Vse so drugi krivi, le on je nedolžno jagnje. V svojem zagovoru prične tudi psovati, tako da ga mora predsednik večkrat vstaviti. Tudi deželno vladno je obdolžil... Tudi Palese se je delal jako neumnega in nedolžnega. Obadva obdolženca sta prišla tudi v velika nasprotja.

Priče.

Priča dr. Zanetti je povedal, na kako jezuitski način je Kayser njega osleparil s fingiranimi vložnimi knjižicami. Firma mu ni nič povedala, da ima tudi na Koroškem dolgove. Drugače bi ji gotovo nobenega denarja ne preskrbel.

Priča R. Schillo, direktor „Banke popularne“ pojasni istotako zadeve. Bil je prepričan, da so Kayserjeve knjižice poštene. On ne bi dal firmi posojila, ako bi vedel, da ima že 3 milijone dolga.

Priča Maurich raztolmači istotako celo zadevo. Priča Rauch je izpoznal sleparijo šele tedaj, ko je monsignore Weiss že pobegnil. Zasliši se še celo vrsto drugih prič. Strokovnjaki izpovejo, da v rudniku ni nikdo nič razumel. Rudnik je danes po izpovedi strokovnjaka nekaj čez 500.000 K vreden. Pasiven je bil vedno. Zanimivo je, da je poslal monsignore Weiss iz Amerike pismo, v katerem očita Kayserju n-